

# Juuniküüditamisel taheti hävitada meie vaimueliit

Peep Kärp

Eile oli meie rahvuslik leinapäev, mil mälestasime tuhandeid rahvuskaaslasi, kes 14. juunil 1941 arreteeriti ja Siberisse küüditati. Kahe päeva jooksul arreteeriti siis üle 4000 perekonna - kokku 10 157 inimest, nende seas üle 7000 naise ja lapse ning umbes 3000 meest.

## Küüditamise eeltööd algasid juba varem

Juuniküüditamisega jätkas tollaegne N Liit Balti rahvaste füüsilist hävitamist. Et tagada Vene ekspansioonile teed läände, tuli Balti rahvad likvideerida ja sulatada ühte suure vene rahvaga. Deporteerimine oli selleks parim vahend.

Küüditamise eeltööd algasid kohe pärast abistamislepingute allakirjutamist Balti riikidega 1939. aasta sügisel, kui need riigid ei kuulunud veel N Liidu koosseisu. Deporteerimisplaani aluseks oli N Liidu julgeolekukomissari asetäitja Serovi käskkiri nr 23 11. oktoobrist 1939, milles öeldi: "Nõukogudevastase elemendi väljasaatmine Balti riikidest on suure poliitilise tähtsusega ülesanne."

Deporteerimise rakendamiseks andsid N Liidu kommunistliku partei keskkomitee ja rahvakomissaride nõukogu 16. mail 1941 omapoolse direktiivi, mis leidis ka endiselt ENSV julgeoleku arhiivis. Sellist dokumentist nähtub, et Eestis kuulusid arreteerimisele ja deporteerimisele eeskätt Vabadussõ-

jast osavõtnud, Kaitse- ja Isamaaliitu kuulunud, politseis ja juhtivatel ametikohtadel tegutsenud isikud.

Ühe sõnaga: esmajärjekorras kuulus likvideerimisele meie rahva vaimueliit, kelles nähti otsest ohtu ekspansiooni laiendamisele ja kommunismi rakendamisele. Ka elanikkonda püüti kaudselt informeerida deporteerimise vajalikkusest. 1941. aasta algul avaldas kompartei häälekandja Pravda artikli, milles analüüsiti Baltikumi ajaloolisi probleeme ja leiti, et ei tohi korrata Peeter I ajaloolisi vigu, kes jättis pärast Baltikumi okupeerimist sealse elanikkonnale oma maale edasi elama...

## Genotsiid algas juba enne 14. juuni küüditamist

Eesti riigitegelaste, juhtivtöötajate ja politseikaadri arreteerimine algas kohe pärast 21. juuni 1940 kommunistlikku riigipöört. Ametlikel andmeil arreteeriti esimese tegevusaasta jooksul umbes 7200, tapeti 1850, teadmata kadunuks jäi 1390 inimest. See kujutas endast stalinliku genotsiidi esimest etappi. Hävitati meie riigi juhtkond, suur osa haritlaskonnast ning tuntumad avaliku elu tegelased ja majandusmehed.

Nende asemele pandi Eesti elu juhtima kohapealsed ning N Liidust toodud renegaadid. Aastapikkuse genotsiidi lõpuspurdiks kujunes aga 14. juuni 1941 küüditamine.

Inimeste arreteerimine algas 14. juuni südaööl. Unest ära-

tatud peredele loeti ette deporteerimisotsus ja anti käsk kiiresti riietuda. Perekonniti kuulusid küüditamisele imikud ja raugad, raskelt haiged ja invaliidid. Varandust lubati perekonnal kaasa võtta 100 kg. Suures ehmatuses ja ahastuses ei osatud sedagi võimalust kasutada. Roniti poolpaljalt autodele, unustati pahatihti isegi toiduvärskeid maha. Püssimeeste vahel algas sõit raudteejaama, kus ootasid trellitatud loomavagunid.

Vagunisse paigutamisel eraldati mehed oma perekonnast ja pandi kui arreteeritud erivagunitesse. Enamik neist oma perekonda näha ei saanudki, 90% meestest hukkus Siberi sunnitöölaagris.

## Kaks päeva valupisaraid

Tapivagunid tuubiti arreteeritud puupüsti täis, umbes 60 inimest igasse vagunisse. Öösel alanud arreteerimine kestis veel kahel järgmisel päeval. Inimesed Rakvere tänavail otse tardedis masendusest, nähes üha uusi autosid arreteeritute raudteejaama poole sõitmas.

Ei oska kirjeldada, millist hingepeina ja südamevalu tundsid autodol veetavad inimesed. Nende arreteerimine ja vagunisse paigutamise lõpetati Rakveres 16. juuni hommikul. Sama päeva õhtul hakkas tapiseelon Rakverest Siberi poole liikuma.

Haigena arreteeritud, jäädes

tapivaguneis ilma igasugusest arstiabist, surid pikal teekonnal. Rongi peatudes Tapal sünnitas tapivagunis naine ja suri. Kui küüditamisrong oli üle Eestimaa piiride veerenud, kirjutas Pravda: "Vabatahtlikud ümberasujad Balti riikidest on suure rõõmuga asunud teele uue kodumaa suunas endale paremaid elamisvõimalusi otsima!"

Tapiteekond kestis umbes kuu aega ja lõppes Kaug-Idas. Rakverest ja Virumaalt arreteeritud pandi elama Tomski ja Kirovi oblastisse.

## Järjest uusi genotsiidi-ohvreid

Viru maakonnast deporteeriti 1270, Rakvere linnast 187 inimest. Lisaks deporteerituile viidi 1941. aastal N Liitu ligi 5500 endist kaitsevaelast ja üle 33 000 mobiliseeritu, kes paigutati seal töölaagrisse, kus neist hukkus umbes 13 000 meest. Stalinlik genotsiid jätkus ka pärast Eestimaa teistkordset okupeerimist 1944. aasta sügisel. Memento represseritute registri büroo andmeil arreteeriti Eestis 1944-1946 a 34 300 inimest, kellest 13 000 mõrvati ja hukkus Siberis.

Lisaks neile inimkaotustele järgnes 1949. aasta märtsiküüditamine, mil üle 20 000 inimese Siberisse deporteeriti.

Seega nõudsid ligi 50 aastat kestnud okupatsioon ja sellega kaasnenud genotsiid Eesti rahvalt üle 70 000 inimelu. Seda ei saa meie rahvas unustada ega andestada!